

آموزه‌های علوم تربیتی در

سینمای کودک و نوجوان ایران

حمید قاسم‌زادگان جهرمی

می‌کند؛ اما آن نیز به نوبه خود می‌تواند در جهت منفی قدم بردارد؛ اما توجه به این موضوع کار ویژه و ساز و کارهای سینما را پیش از پیش آشکار می‌کند. در کشور ما با تکیه بر تعالیم انسان‌ساز اسلام و دقت و تفحص در فلسفه تعلیم و تربیت در دین مقدس از نظر مضمون و شناخت کودک و نوجوان به نقاط مثبتی نایل آمد.

کلیدواژه‌ها: علوم تربیتی، سینمای کودک و نوجوان، تاریخ اسلام، آموزش و پرورش.

اشاره

سینمای کودک و نوجوان، شاخه‌ای است که از تحولات عصر حاضر که در تربیت و اصلاح انسان نقش مهمی ایفا

شاید بتوانیم ساختن
یک فیلم کودک را به
دلیل ضرورت ظرافت
برای آن، به کار کسانی
تشبیه کنیم که
حرفه‌شان خنثی کردن
بمب است؛ اشتباهی
کوچک، ممکن است به
انفجاری مهلک انجامد

به
رویکردهای
جدید و پر بار شدن
جشنواره‌هایی با مضمون کودک و
نوجوان با حضور جوانان فیلم‌ساز دست کم بتوان
برای سربلندی آینده آن پیشنهاد کرد.

علوم تربیتی و تعاریف علمی آن

تاکنون صدها تعاریف برای کلمه تربیت پیشنهاد شده است.
ما در این جا از میان این تعاریف به دو تعریف که از نظر سبک و
مضمون متفاوت‌اند، اشاره می‌کنیم. حسن این تعاریف و تفاوت
آن‌ها، نشانگر آن است که برای درک تعاریف این کلمه، باید آن‌ها
را در زمینه‌ای بسیار وسیع‌تر از رابطه ساده میان معلم و شاگرد
تصور کرد.

نخست، تعریف «دور کیم» (۱۹۱۱م) تربیت، عملی است که
نسل‌های بالغ روی نسل‌هایی که هنوز برای زندگی اجتماعی به
حد بلوغ نرسیده‌اند، انجام می‌دهند و هدف از آن، برانگیختن یک
رشته حالات جسمانی و عقلانی و اخلاقی در کودک است که
مقتضای جامعه سیاسی و محیط اجتماعی‌ای است که کودک
اختصاصاً برای زندگانی در آن آماده می‌شود.

دوم، تعریفی است که «اتحادیه بین‌المللی پرورش نو»
پیشنهاد کرده است: «تربیت عبارت است، از فراهم کردن زمینه

مقدمه

بچه‌ها سینما را
جدی می‌گیرند و همین سبب
می‌شود تا سینمای کودک، سینمایی حساس‌تر
از انواع دیگر باشد. شاید بتوانیم ساختن یک فیلم کودک
را به دلیل ضرورت ظرافت برای آن، به کار کسانی تشبیه کنیم که
حرفه‌شان خنثی کردن بمب است؛ اشتباهی کوچک، ممکن است
به انفجاری مهلک بی‌انجامد. با این حال، ای کاش که بزرگسالان
هم سینما را به اندازه بچه‌ها جدی می‌گرفتند.

در آن صورت، می‌شد امیدوار بود که یک فیلم خوب با مضامین
تربیتی و آموزش مطلوب تأثیر دامن‌داری در زندگی اجتماعی داشته
باشد و در حد یک آرزو باقی نماند. واقعاً بررسی جایگاه هر یک از
عناصر علوم تربیتی در مورد سینمایی که به صورت جدی به کودک
و نوجوان نمی‌پردازد، مشکل است؛ ولی احساس می‌شود با توجه

به
سرگذشت
اقوام و ملل.

جایگاه علوم تربیتی و قالب تازه

تربیتی‌سینما

بحث در مورد جایگاه علوم تربیتی در آموزش و پرورش در مرتبه اول، آشنایی با فلسفه آموزش و پرورش را می‌طلبد. نظام تعلیم و تربیت کشور ما به گونه‌ای آشکار به همراهی دو امر آموزش و پرورش باور دارد و نیروهای انسانی جداگانه‌ای برای آن دو تدارک می‌بیند و واحدهای درسی متفاوت برای آن‌ها به کار می‌برد. برای نیروها هر یک احکام جداگانه اخلاق، ورزش، مسابقات ادبی و هنری و کلیه فعالیت‌های فوق برنامه است؛ حال آن که طیف تربیت، علاوه بر موارد یاد شده، شامل همه مواد درسی و همه داد و ستدهای بیرونی و درونی معلمان و مربیان یا دانش‌آموزان است. هیچ نکته و اطلاعی را فرا نمی‌گیریم؛ مگر آن که در آن غایتی پرورشی نهفته باشد.

در کنار این موارد، نظام آموزش و پرورش دنیا همیشه در پی ابزاری برای آموزش علمی و تربیت صحیح بوده است و با استفاده از «تکنولوژی آموزشی»، سعی در جذب و آموزش دانش‌آموزان داشته است. استفاده صحیح از آن، خود شاخه‌های دیگر را در برمی‌گیرد که هدف این نوشتار نیست؛ بلکه نوعی فراگیرتر آن در عرصه هنر هفتم، یعنی سینما است. این نوع تربیت در قالب فیلم‌های کودک و نوجوان انجام می‌شود که به آن می‌پردازیم.

تعریف سینمای کودک و نوجوان و یک سوء تفاهم

سوء تفاهم رایج، این است که این نوع سینما سینمایی بچه‌گانه، ملال‌آور، خشک و موعظه‌ای و بسیار ساده است. سرچشمه این سوء تفاهم در نگاه تماشاگر بزرگسال به این سینما است؛ بزرگسالی که سینمای کودک را اصولاً به واقعیت‌های سهمگین زندگی نامربوط می‌بیند. نتیجه دیگر این سوء تفاهم، آن است که سینمای کودک و نوجوان را اساساً سینمایی سرگرم‌کننده برای تماشاگران خردسال و تا حدودی بی‌بهره از منطق و شعور می‌داند؛ البته تماشاگر بزرگسال با جنبه‌های آموزشی این نوع سینما مخالفتی ندارد و آن را برای فرزندانش دست کم سودمند می‌داند؛ اما از دیدگاه او، محتوای سینمای کودک، ترکیبی از چند پیام ساده و پیش پا افتاده است.

رشد، حتی الامکان کامل توانایی‌های هر شخص در جایگاه فرد و نیز در جایگاه عضو جامعه‌ای مبتنی بر هم‌بستگی و تعاون. تربیت از تحول اجتماعی جدا نشدنی است و یکی از نیروهای تعیین‌کننده این تحول است.»
بنابراین هدف تربیت و روش‌های آن، باید به طور دائم و هم‌گام با پیشرفت شناخت کودک و انسان و جامعه که حاصل علم و تجربه است، مورد بازنگری قرار گیرد. در اصل علم تربیت به مطالعه علمی «هنر آموزش» محدود می‌شود. چون موضوع این علم تشویق به کسب دانش هاست.

نگاهی به اهداف تربیت اسلامی

از مهم‌ترین اهداف تربیتی مکتب اسلام، پرستش خدای یگانه است: «و ما خلقت الجن و الانس الاّ تعبدون» و در سوره حمد آمده است: «ایاک نعبد و ایاک نستعین». خدایا فقط تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوییم.»

علاوه بر پرستش خدا، به عنوان هدف غایی، هدف‌های کلی زیر نیز جزء هدف‌های تربیت اسلامی هستند:
۱. تقوا؛ ۲. تعلیم حکمت؛ ۳. عدالت‌خواهی؛ ۴. تکامل انسان؛ ۵. برادری و همکاری؛ ۶. دوستی با ملل دیگر؛ ۷. پرورش نیروی تفکر؛ ۸. پرورش روح اجتماعی؛ ۹. پرورش شخصیت اخلاقی.

روش‌های تربیتی اسلام

۱. عبادت؛ ۲. تلفیق ایمان و عمل؛ ۳. همراه کردن علم و عمل؛ ۴. تربیت عملی یا پیروی از سیره پیامبر (ص) و پیشوایان معصوم (ع)؛ ۵. استفاده از عقل در تربیت اسلامی؛ ۶. امر به معروف و نهی از منکر؛ ۷. مجاهدت در راه حق؛ ۸. یادش و تنبیه؛ ۹. توبه؛ ۱۰. پند و اندرز دادن؛ ۱۱. تربیت از طریق ذکر مثال؛ ۱۲. تربیت از طریق جلب توجه

هدف تربیت و روش‌های آن، باید به طور دائم و هم‌گام با پیشرفت شناخت کودک و انسان و جامعه که حاصل علم و تجربه است، مورد بازنگری قرار گیرد

جست و جو کنیم.

اهمیت سینمای کودک و نوجوان در ایران

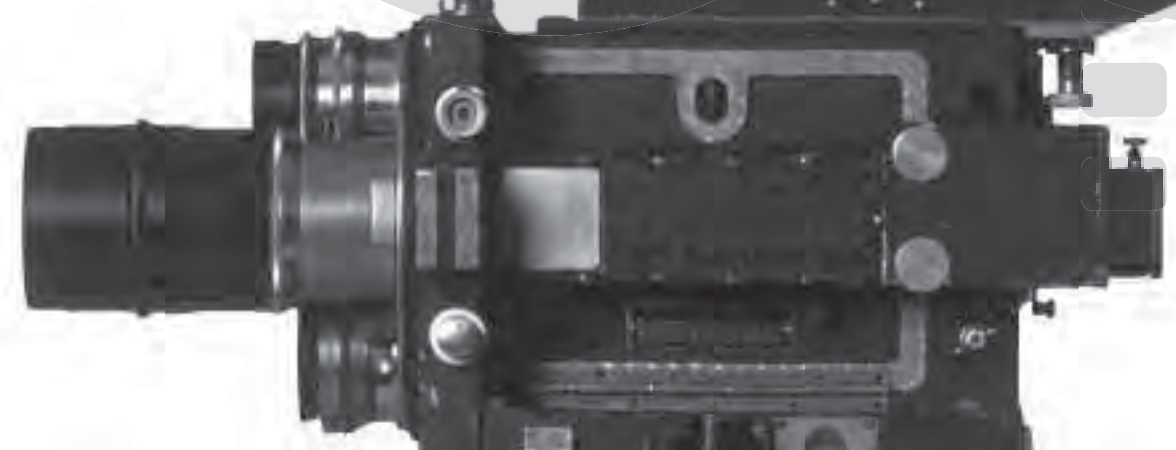
طبق آمار رسمی، بخش عمده‌ای از جمعیت ایران را کودکان و نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند و ایران از جوان‌ترین کشورهای دنیا به لحاظ میانگین جمعیتی است. سینمای کودک و نوجوان از بدو پیدایش سینما در ایران به صورتی مستقل مطرح نبوده است و نتوانسته است، هم‌پای رشد و پیشرفت چشمگیر سینمای بزرگسال جایگاه مطلوب و شایسته‌ای بیابد در سال‌های پیش از انقلاب در دوره‌ای خاص، شاهد درخشش و عرضه آثار خوبی در حیطه سینمای کودک و نوجوان، به خصوص در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بودیم، بعد از انقلاب اسلامی به دلیل مشکلات ناشی از جنگ و تحریم‌های غربی‌ها و صرف نظر از جرقه‌هایی که گه‌گاه از سوی برخی فیلم‌سازان شاخص زده می‌شد، نشانی از حرکتی جدید و سازمان‌دهی شده در این زمینه دیده نمی‌شد. سازمان‌ها و بخش‌های مسئول در امر کودک و نوجوان به صورت مستقل و غیرهماهنگ و برنامه‌ریزی شده و براساس دیدگاه‌های خاص در این مقوله به فعالیت‌های پراکنده دست زدند. در این بین، تنها چیزی که می‌توانست به پویایی سینمای کودک و نوجوان به‌طور

بهترین فیلم‌های کودکان و نوجوانان سرشار و آکنده از تمایل آنان به هماهنگی با طبیعت و دنیای حیوانات، آزادی و رهایی تخیل انسانی، گرایش عاطفی و باطنی، نوع دوستی و ماجراجویی خلاف عرف و عادات زندگی همگانی و روزمره است. این نکات که در ظاهر ساده به نظر می‌رسند، در برابر دنیایی قرار می‌گیرند که مملو از آلودگی‌های زیست‌محیطی، اخلاقی، امنیت روانی، ... و فارغ از ملاحظات بشر دوستانه است. در این که میان سینمای ویژه کودکان و نوجوانان و سینمای بزرگسالان تفاوت‌هایی هست، تردیدی نیست. این تفاوت، میان دو گونه مخاطب متفاوت است؛ البته چنین نیست که هیچ وجه مشترکی میان تماشاگران کودک و بزرگسال وجود نداشته باشد.

تجربه نشان داده است که فیلم‌های وسترن، علمی-تخیلی و کمدی، کودک و بزرگسال را به یک اندازه سرگرم می‌کنند. تردیدی در تفاوت دیدگاه و نوع علائق و تجارب تماشاگر کودک و بزرگسال نیست؛ ولی این واقعیت دلیل نمی‌شود که تعریف سینمای کودک را در مقایسه آن با

سینمای بزرگسال

تجربه نشان داده است که فیلم‌های وسترن، علمی-تخیلی و کمدی، کودک و بزرگسال را به یک اندازه سرگرم می‌کنند

شایسته کمک کند، برگزاری جشنواره‌ای با رویکرد و ویژگی‌های بین‌المللی است که اکنون در چندین دوره در حال برگزاری است.

کودکان و نوجوانان از سینما چه می‌خواهند

در مورد امکانات ذاتی و روحی کودکان و نوجوانان و خواسته‌هایشان به این موارد می‌توان اشاره کرد:

۱. کودکان و نوجوانان، گذشته از میراث ژنتیکی خود، به پیرامون وابسته‌اند. آن‌ها به سرعت تأثیر می‌گیرند و محیط می‌تواند ویژگی‌های آن‌ها را تشدید یا تعدیل کند و ویژگی تازه به آن‌ها بدهد. کودکان می‌بینند و عموماً راحت‌تر از ما می‌پذیرند.

۲. کودکان و نوجوانان هم مثل ما از گذر و شکست پاره‌ای از قواعد لذت می‌برد و طالب شگفتی و خیال‌اند. سینما، از کمدی، انیمیشن و فانتزی گرفته تا روایات واقع‌گرایی تجربه‌خواستنی و خوشایندی برای کودکان است. ذهن آن‌ها و احساس نیالوده‌شان مشتاق تازگی‌هاست و برای پذیرش الگو و ساختار آماده است.

۳. کودکان و نوجوانان به تجربه احساس موفقیت محتاج‌اند.

سینمای قهرمان‌پرداز در انواع مثبت و کارآمد یا منفی تخیلی می‌تواند انواع تجربه‌های توفیق‌قهرمانی را به کودکان عرضه کند و اگرچه نمونه‌های بد، ذهن و روحش را می‌آلایند؛ اما نمونه‌های خوب، حس خواستن و امید به رسیدن و ارزش کلی مفاهیم نیک و نیک‌اندیشی را تعریف و تقویت می‌کنند.

۴. کودکان و نوجوانان به برخوردهای بهنجار نیازمندند.

سینمای آموزشی - تربیتی می‌تواند چه به وسیله بیان شرایط، موفقیت‌ها، بایدها و نبایدها به شکل عینی و غیرمستقیم برای والدین، چه با صحبت برای خود کودکان و نوجوانان، زمینه تربیتی کارآمدی باشد. سینمای کودکان و نوجوانان، بزرگ‌ترها را مخاطب قرار می‌دهد تا آن‌ها را دریابند.

تاریخ اسلام و مضامین اسلامی در فیلم‌های کودکان و نوجوانان

ایران چه جایگاهی می‌تواند داشته باشد

ما در یک جامعه اسلامی زندگی می‌کنیم و بر این باوریم که نسل آینده با پشتوانه‌ای غنی از تفکرات مذهبی و اخلاق اسلامی می‌تواند جامعه‌ای ایده‌آل را بنا نهد. در یک کشور اسلامی، مضامین اعتقادی و مذهبی جزء لاینفک سینمای کودکان و نوجوانان می‌تواند باشد.

نکته جالب و قالب بررسی در مضامین اسلامی، بُعد ماوراءالطبیعی و معنوی و غیرمادی این مضامین است که برای کار در حیطه نقاشی متحرک، فوق‌العاده جذاب و قوی است. مضامینی، چون روح، معاد، رستاخیز، بهشت و جهنم، معراج و... قابلیت تصویری فراوانی در نقاشی متحرک دارند.

روایات و احادیث اسلامی و فرهنگ غنی شرق در اخلاقیات می‌توانند دست‌مایه‌های خوبی برای تولید فیلم باشند. قصه‌های تاریخی، مذهبی و روایات اخلاقی هر یک برای فیلم ساخت قابل توجه‌اند. مجموعه فرهنگ و تاریخ اسلام و زندگی بزرگان اسلام، می‌تواند برای جامعه اسلامی الگوی مناسب باشد که با زبان تصاویر و در قالب داستان‌های جذاب، روح تشنه را سیراب و ضمیر

روشن و شفاف کودکان و نوجوانان را روشن می‌گرداند. زندگی سراسر مبارزه و سرشار از لحظات معنوی رسول اکرم (ص) به عنوان مربی و مرشد بزرگ هستی، می‌تواند دست‌مایه تهیه آثار سینمایی باشد؛ زیرا حسنات و اخلاقیات و روش زندگی آن بزرگوار، هر ذره‌اش دنیایی از علم و اخلاق و نیکویی است. کودکی، نوجوانی و سپس بعثت آن بزرگوار، دعوت به اسلام در میان مشرکین، غزوات و فتوحات آن حضرت، هر یک جذابیت‌های خاصی دارد.

زندگی معصومین (ع) نیز ویژگی‌های خاصی دارد که می‌تواند منبع مناسبی برای فیلم باشد و در کنار همه این موارد، می‌توان مدعی شد که قصص قرآن، یکی از جذاب‌ترین و زیباترین و تأثیرگذارترین منابعی است که می‌تواند برای فعالیت‌های تصویری در حیطه کودکان و نوجوانان مورد استفاده قرار گیرد. جنبه‌های آموزشی و تربیتی قصه‌های قرآن، نه تنها برای نسل کودک و نوجوان، برای بزرگسالان نیز قابل توجه است. ساختار این قصه‌های جذاب که نمونه‌های درخشانی از داستان‌گویی است، با داشتن جذابیت‌های هنری و تکنیک والا می‌تواند تأثیر عمیقی بر روح و روان آدمی داشته باشد.

خداوند تبارک و تعالی در بیان این قصه‌ها می‌فرماید: «لقد کان فی قصصهم عبرة لأولی الالباب...» در واقع این داستان‌ها «برای عبرت و آگاهی خلق» آمده است و همان‌طور که می‌دانیم، یکی از مهم‌ترین ویژگی‌ها و اهداف آثار نمایشی، ایجاد آگاهی و آموزش در مخاطب و عبرت گرفتن اواز کارهای ناپسند است.

اهداف قصه‌های قرآن

۱. آگاه کردن نوع بشر به کارهای پسندیده و ناپسند و تمیز آن‌ها از یکدیگر؛
۲. آشنایی با سرگذشت اقوام و ملل مختلف در طول تاریخ؛
۳. بررسی نقش پیامبران و پیشوایان بزرگ شیعه و اقوام و ملل مختلف و ارتباط متقابل و تأثیر و تأخر آن‌ها؛
۴. تجسم آثار هر عمل نیک و بد در نزد خوانندگان؛
۵. طرح معیارهای اساسی و پذیرفتنی در ادیان؛
۶. رغبت به تعقل و تفکر درباره داستان‌ها و عبرت گرفتن از آن‌ها.

از دیگر عناوین قابل بررسی برای فعالیت در سینمای کودک و نوجوان، تعلیم و تربیت و فلسفه تعلیم و تربیت در اسلام، جایگاه کودکان و نوجوانان در فرهنگ اسلامی، آرا و دیدگاه‌های مربیان بزرگ اسلام، چون ابوعلی سینا، امام محمد غزالی، خواجه نصیرالدین طوسی، ابونصر محمدبن فارابی، ابوالحسن علی‌بن خلف فاسبی، محمدبن سحنون مغربی و دیگران. که توجه و دقت در جمع‌آوری، گزینش و تصویری کردن آنان، می‌تواند ابعاد تعلیم و تربیت را در مورد کودکان و نوجوانان تصویر کند. با کنکاشی بیشتر می‌توان ردپای مضامین قرآنی را نیز در آثار ادبی و فرهنگی بزرگان این مرز و بوم یافت، آن‌ها با در نظر گرفتن ارزش‌های انسانی و اخلاقی در آثار خود، چه شعر و چه نثر با شیواترین قلم پرداخته‌اند. می‌توان با شناخت و مطالعه ظرفیت‌های کودکان و نوجوانان این

کودکان و نوجوانان هم مثل ما از گذر و شکست پاره‌ای از قواعد لذت می‌برد و طالب شگفتی و خیال‌اند. سینما، از کمدی، انیمیشن و فانتزی گرفته تا روایات واقع‌گرایی تجربه‌خواستنی و خوشایندی برای کودکان است

مضامین را به تصویر کشید.

**روایات و احادیث
اسلامی و فرهنگ
غنی شرق
در اخلاقیات
می توانند
دست‌مایه‌های
خوبی برای
تولید فیلم
باشند. قصه‌های
تاریخی، مذهبی و
روایت‌های اخلاقی
هر یک برای
فیلم ساخت قابل
توجه‌اند**

جایگاه علوم تربیتی در سینمای کودک و نوجوان

ایران

علوم تربیتی مورد نظر ما در ایران با رویکردی اسلامی بررسی می‌شود و به صورت طبیعی، اسلام در تمام دین، فرهنگ، ادب و هنر ریشه دارد.

پیامبر بزرگ اسلام (ص) می‌فرمایند: «اکرموا اولادکم و احسنوا آدابکم» کودکان را بزرگ دارید در برخورد با آن‌ها از بهترین روش‌ها استفاده کنید. با توجه به این حدیث، پس در دنیای کودکان و نوجوانان حضور پیدا کردن و با اندیشه‌های کودکانه با آن‌ها سخن گفتن، وقتی زیباست که بر محور تعالیم اسلام باشد. اصول مشترکی در زندگی همه انسان‌های روی زمین وجود دارد که برای تمام فطرت‌های سالم پذیرفتنی است. سازگاری با صفاتی مثبت، چون شجاعت، سلحشوری، راست‌گویی، عدالت و کراهت از صفات زشت، چون دروغ‌گویی، ترس، خیانت و دناست و...

امروزه با توسعه ارتباطات جمعی و هنر در دنیای کودکان و نوجوانان و کاربرد وسیع تعلیم و تربیت و آموزش در این محدوده، می‌توان در پرتوی یک فیلم سالم مفاهیم متعدد پرورش و اخلاقی را برای کودکان، نوجوانان مطرح کرد. مطالبی که با ده‌ها ساعت و ده‌ها هفته سخن‌رانی، امکان دستیابی به آن کمتر است.

از اولین فیلم‌های فارسی که برای کودکان ساخته شد، می‌توان به فیلم «بچه‌ها و بعد از ظهر» اشاره کرد. این فیلم را در سال ۱۳۴۵ ش «جواد طاهری»، کارگردانی کرد که فیلم کوتاه داستانی، ۱۶ میلی‌متری، سیاه و سفید و حدود ۲۱ دقیقه بود. تهیه‌کننده این فیلم «اسماعیل امامی» و فیلم‌نامه‌از «فریده فرجام» است.

در سال ۱۳۴۶ ش «نصرت کریمی»، فیلم کوتاه عروسکی (با تکنیک پرده سیاه)، سیاه و سفید (۱۰ دقیقه) و ۳۵ میلی‌متری را ساخت. نصرت کریمی در سال ۱۳۴۵ فیلم «دل موش»، «پوست پلنگ» را ساخت که فیلمی عروسکی (با تکنیک دست‌کش)، رنگی، ۳۵ میلی‌متری و حدود ۱۵ دقیقه بود. در همین سال، نصرت کریمی فیلم ۱۸ دقیقه‌ای نقاشی متحرک، «زندگی» را ساخت.

در سال ۱۳۴۸، «نادر ابراهیمی» فیلمی به نام «گل‌های وحشی ایران» را با بازی «هلیا ابراهیمی» (۴ ساله) می‌سازد. این فیلم معرفی یک مجموعه از گل‌های وحشی ایران همراه با تشویق و برانگیختن عواطف کودکان در جهت حفظ گل‌های طبیعی است.

در سال ۱۳۴۹، بهرام بیضایی، فیلم ۲۰ دقیقه‌ای، سیاه و سفید، ۳۵ میلی‌متری، کوتاه داستانی «عمو سیلو» را ساخت. داستان عمو سیلو چگونگی پیدایش ارتباط عاطفی میان پیرمردی منزوی، دل‌مرده و ملول با بچه‌هایی شاد و سرزنده و پرشور را بررسی می‌کند. در همین سال «آرپیک باغداساریان» فیلم (نقاشی متحرک) ۳۵ میلی‌متری رنگی، ۴ دقیقه‌ای به نام «گرفتار» را ساخت.

در کنار فعالیت‌های غیرمنسجمی که برای ساختن فیلم‌های کودکان، فیلم‌های با محتوای داستانی کودکانه و فیلم‌هایی که کودکان پرسوناژهای اصلی آن‌ها بودند، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان احساس مسئولیت کرد که در کتابخانه‌هایش برای بچه‌ها فیلم نمایش دهد و فیلم هم بسازد. تأسیس مرکز سینمایی در سال ۱۳۴۸ و فعالیت آن در سال ۱۳۴۹ رویکرد کانون را عملی کرد. هدف کانون ایران بود که برای طیف سنی ۹ تا ۱۶ سال فیلم بسازد، از سوی دیگر تا آن زمان به جز برگزاری چند جشنواره فیلم کودک که بیشتر در خارج از کشور بود، تجربه‌ای آن چنانی در اختیار سینماگران نبود و مشکلی که دیده می‌شد، نوعی مرزبندی دقیق بین کودکان و نوجوانان مشاهده نمی‌شد. شکی نیست که یک کودک ۴ یا ۵ ساله مسائلی متفاوت با یک نوجوان ۱۰ یا ۱۲ ساله دارد.

در آن زمان که بررسی نیازهای هر یک از گروه‌های سنی، که به عهده چه کسانی است. هر کسی، دلیل علاقه یا تجربه در امر تهیه فیلم برای کودکان و نوجوانان، نمی‌تواند ادعا کند که در این زمینه موفق بوده است، افرادی که می‌خواهند در این حیطه فیلم‌سازی کنند، امور تربیتی و حتی اقتصادی مربوط به کودکان را باید خوب بدانند تا بتوانند در تهیه فیلم‌های ویژه کودکان و نوجوانان موفق بشوند.

بعد از انقلاب شرایط مهیا شد تا بیشتر (به‌خصوص پس از

۱. نوع تصاویر (قاب‌بندی سینمایی)؛
۲. موسیقی محرکی که بتواند مکمل تصاویر جهت اثربخشی باشد؛
۳. کلام (گفتار که نوع مضمون و مفاهیم ادبی، یعنی فیلم‌نامه‌اثر).

نتیجه‌گیری

سینمای کودک و نوجوان ترسیم‌کننده نظام آموزشی و بازتاب موخته‌ها و تلفیق رویاها همراه با واقعیات است که در کنش اجتماعی و شخصیتی کودک مؤثر است. متأسفانه بی‌برنامگی و تعطیل شدن گروه‌های سینمایی نمایش‌دهنده این گونه آثار و هم‌چنین رویکرد جشنواره‌ای و تجاری بعضی از فیلم‌سازان به این نوع سینما، باعث آشفتگی و عدم توجه به ابعاد تربیتی و آموزشی این رسانه قوی شده است.

برای نزدیک کردن سینمای کودک و نوجوان کشورمان به سینمای مطلوب، باید قالب‌شکنی کرد. قالب‌های دست‌وپاگیر را باید کنار بگذاریم. بخش زیاد آن چه را که با این عنوان «کودک و نوجوان» داریم، تا حدودی به تاریخ و فراموشی باید بسپاریم. باید دید، چرا از پس زرق و برق‌های جشنواره‌ای، کمتر اثری به عنوان فیلم مطلوب سینمای کودک و نوجوان به فرزندان کوچک این مرز و بوم عرضه می‌شود تا بعد با خیال راحت و موشکافانه، ابعاد تربیتی و آموزشی آن را به بوته نقد کشید و به آینده‌ای پر بار امیدوار شد.

منابع

۱. دور کیم، امیل، تربیت و جامعه‌شناسی، ترجمه علی‌محمد کلاردان، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۲.
۲. میلاره، گاستون، معنی و حدود علوم تربیتی، ترجمه علی‌محمد کلاردان، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۵۷.
۳. نقیب‌زاده، میرعبدالحسین، نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش، انتشارات طهوری، تهران، ۱۳۷۸.
۴. شریعت‌مداری، علی، اصول و فلسفه تعلیم و تربیت، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۱.
۵. عباس‌زادگان، محمد، تلویزیون و آموزش مردم، انتشارات حامد، تهران، ۱۳۷۰.
۶. ماهنامه سوره سینما شماره هشتم، دوره چهارم، آبان ۱۳۷۱.
۷. ماهنامه سوره سینما شماره ۱، سال دوم، بهار ۱۳۷۱.
۸. گزارش فیلم، شماره ۶۸، سال ششم، مهر ۱۳۷۴.
۹. مجله فیلم شماره ۱۶۷، سال دوازدهم، آذر ۱۳۷۳.
۱۰. مجله فیلم شماره ۱۹۴، سال چهاردهم، مهر ۱۳۷۵.
۱۱. ماهنامه سینما و تئاتر شماره ۱۶، سال سوم، مهر ۱۳۷۵.
۱۲. نشر به روزانه جشنواره فیلم کودک و نوجوان، ۲۷ مهر ۱۳۷۹.
۱۳. تاریخ سینمای ایران، مسعود مهرابی، انتشارات ماهنامه فیلم، ۱۳۶۰.
۱۴. فرهنگ فیلم‌های کودکان و نوجوان، مسعود مهرابی، انتشارات ماهنامه فیلم، ۱۳۵۹.

پایان جنگ) درباره سینما و به ویژه سینمای کودک و نوجوان فکر ژرف‌نگری شود؛ اما به نظر نگارنده با توجه به آخرین اکران تعداد محدود فیلم کودک و نوجوان باید بگوییم که به مثال آن ضرب‌المثل قدیم «از سوی دیگر بام افتاده‌ایم».

متأسفانه یکی از مواردی که بیشتر فیلم‌سازان ایرانی که در زمینه کودک و نوجوان به آن توجه نمی‌کنند و باعث شده است، برخی ویژگی‌های نظام علوم تربیتی (تعلیم و تربیت) در آن فراموش شود، این است که به راستی (درباره) و (برای) کودکان فیلم ساختن بسیار با هم فرق دارد. فیلمی که درباره کودکان ساخته می‌شود، می‌تواند درباره شرایط اجتماعی ناهنجاری‌های کودکان، سرخوردگی‌ها و فشارهای ناشی از زندگی ماشینی باشد. چه بسا اگر کودک و یا نوجوانی آن فیلم را ببیند، تأثیرات بسیار نامطلوب و مخربی بر روح و روان او بگذراند، اما فیلم برای کودکان و نوجوانان مقوله دیگری است. باید ویژه کودکان و نوجوانان باشد یا در این محدوده سنی و مرزبندی بگنجد. مسلماً کودکان از دیدن فیلم‌هایی که برای آن‌ها ساخته‌اند، می‌توانند لذت ببرند، لحظات را به تفریح ذهنی بپردازند و لزوماً پیام ناپیدای فیلم را هم به خوبی دریافت کنند.

ایا انصافاً می‌توان فیلمی را نام برد که تمام اصول تربیتی را به نحو مطلوب رعایت کرده باشد. قطعاً گزینش بسیار دشوار است. مشکل بعضی از فیلم‌ها را می‌توان در کار کارگردانی آن دید که متأسفانه تعدادی از آن‌ها با کپی برداری از نمونه‌های خارجی و به ویژه غربی، این امر بر آن‌ها مشتبه شده است که برای کودکان فیلم می‌سازند و در مصاحبه‌های خود از بالای برج تفاخر و تکبر چنان داد سخن می‌رانند که گویا به تمام مکثات و مسائل روانکاوانه دنیای کودکان و نوجوانان پی برده‌اند و بیشتر خود را از مطالعه و تحقیق و تفحص در این زمینه بی‌نیاز می‌یابند. درباره ساختن فیلم‌های کودکان و نوجوانان، اگر دغدغه و جوشش عشق به دنیای پاک و بی‌آلایش کودکان وجود نداشته باشد، محصول نهایی مطلوبی نخواهد بود. می‌توان تعدادی از معضلات سینمای کودک و نوجوان را ره‌آورد تلویزیون و مجموعه‌های سردستی آن به سینما دانست که فیلم‌نامه‌نویس به خیال جذب تماشاگر، آن را برای سینما نیز اعمال می‌کند؛ ولی با توجه به مفاهیم متعالی اسلام در فلسفه تعلیم و تربیت، باز می‌توان امیدوار شد که این مهم با توجه به حمایت مسئولین و مطالعه و کنکاش دقیق اهالی سینمای کودک و نوجوان قابل تحقق است. در کل با مرور برخی از فیلم‌ها می‌توان با معیار قرار دادن سه اصل درباره این نوع فیلم به قابلیت‌های آن پی برد:

بعد از انقلاب
شرایط مهیا شد تا
بیشتر (به خصوص
پس از پایان
جنگ) درباره
سینما و به ویژه
سینمای کودک
و نوجوان فکر
ژرف‌نگری شود